

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 grudnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Szewczyk
Sędziowie:	SSA Elżbieta Uznańska (spr.) SSA Barbara Górczanowska
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 17 grudnia 2014 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa **A. Z.**

przeciwko **Towarzystwu (...) S.A. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 23 lipca 2014 r. sygn. akt I C 1053/13

1. oddala apelację;

2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 1 800zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 17 grudnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Tarnowie, Wydział I Cywilny, wyrokiem z dnia 23 lipca 2014 roku (sygn. akt I C 1053/13) zasądził od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powódki A. Z. kwotę 50 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 marca 2013 roku do dnia zapłaty (punkt I wyroku). W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy oddalił powództwo (punkt II wyroku). Ponadto Sąd wzajemnie zniósł pomiędzy stronami koszty postępowania (punkt III wyroku) oraz nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnowie od strony pozwanej kwotę 2 698 zł oraz od powódki – zasądzonego jej roszczenia – kwotę 2 698 zł tytułem kosztów sądowych (punkt IV wyroku).

W pisemnym uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy szczegółowo przedstawił ustalony stan faktyczny, stąd nie ma potrzeby przytaczania go w tym miejscu, tym bardziej, że nie był on kwestionowany w apelacji.

Podstawą do zasądzenia wskazanej powyżej kwoty przez Sąd Okręgowy było zadośćuczynienie za śmierć matki powódki, która nastąpiła w wyniku wypadku komunikacyjnego w dniu 23 czerwca 2002 roku. Sprawca wypadku był ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej u strony pozwanej (co było okolicznością bezsporną). Jako podstawę prawną zadośćuczynienia Sąd Okręgowy wskazał art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c.

Orzeczenie o odsetkach Sąd Okręgowy oparł natomiast na art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t. jedn. Dz. U. 2013, poz. 392, ze zm., zwanej dalej ustawą o ubezpieczeniach obowiązkowych) oraz art. 481 k.c. Zgodnie z tymi przepisami Sąd Okręgowy orzekł odsetki ustawowe od daty 22 marca 2013 roku z uwagi na to, że powódka zawiadomiła ubezpieczyciela o doznanej szkodzie i wezwała go do zapłaty kwoty 100 000 zł tytułem zadośćuczynienia pismem doręczonym mu w dniu 19 lutego 2013 roku. Sąd termin trzydziestodniowy do spełnienia przez stronę pozwaną roszczenia powódki upłynął w dniu 21 lutego 2013 roku. W konsekwencji roszczenie A. Z. stało się wymagalne w dniu następnym i od tego też dnia, zdaniem Sądu Okręgowego, należało naliczyć odsetki za opóźnienie.

Od powyżej wskazanego orzeczenia strona pozwana, reprezentowana przez radcę prawnego, złożyła apelację, zaskarżając ją go w części tj. w punktach: I, III i IV wyroku.

Zaskarżonemu orzeczeniu ubezpieczyciel zarzucił obrazę prawa materialnego, a to:

- art. 448 w zw. z art. 23 k.c. i 24 k.c. poprzez przyjęcie, że na jego podstawie istnieje możliwość dochodzenia zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej, podczas gdy w ocenie strony pozwanej możliwość taką wprowadziła dopiero nowelizacja kodeksu cywilnego z roku 2008, dodająca do art. 446 § 4 k.c. Zdaniem skarżącego naprawienie tego rodzaju krzywdy jest możliwe jeżeli do zdarzenia, które ją spowodowało doszło po dacie wejścia w życie wspomnianej nowelizacji, stosownie do zasady *lex retro non agit*, zaś w przedmiotowej sprawie śmierć matki powódki miała miejsce w roku 2002

oraz

- z ostrożności procesowej - art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 448 k.c. poprzez zasądzenie odsetek ustawowych od dnia 22 marca 2013 roku, podczas gdy wysokość zadośćuczynienia Sąd Okręgowy ustalił w drodze oceny kształtowanej w trakcie procesu i biorąc pod uwagę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, z czego wynika, że odsetki ustawowe winny być zasądzone od dnia wyrokowania, tj. 23 lipca 2014 roku.

Biorąc pod uwagę powyższe autor apelacji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powódki na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania za postępowanie przed Sądem pierwszej i drugiej instancji.

W odpowiedzi na apelację powódka, reprezentowana przez radcę prawnego, wniosła o oddalenie wniesionego środka odwoławczego oraz o zasądzenie od strony pozwanej na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem odwoławczym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Na wstępie wskazać należy, iż Sąd pierwszej instancji w oparciu o trafną ocenę materiału dowodowego zebranego w sprawie dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które to ustalenia Sąd odwoławczy podzielił i przyjął za własne. Co wymaga podkreślenia, ustalenia te nie były kwestionowane przez apelującego.

Odnosząc się do pierwszego podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu naruszenia prawa materialnego, a to art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c. i w zw. z art. 24 § 1 k.c., stwierdzić należy co następuje.

Przepis art. 446 § 4 k.c. stanowiący, że Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę został wprowadzony do kodeksu cywilnego ustawą z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2008, nr 116, poz. 731). W konsekwencji nie budzi wątpliwości fakt, że najbliższym członkom rodziny zmarłego nie przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę na podstawie art. 446 § 4 k.c., gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (wyrok SN z dnia 10 listopada 2010 r., II CSK 248/10, Biul. SN 2011, nr 3, s. 13). Nie ma racji skarżący, że w sytuacji, gdy śmierć osoby najbliższej nastąpiła przed datą wejścia w życie tego przepisu (tj. przed dniem 3 sierpnia 2008 roku) nie istnieją podstawy prawne do przyznania zadośćuczynienia z tego tytułu. Podstawę takiego roszczenia stanowi bowiem art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. W konsekwencji wprowadzenie art. 446 § 4 k.c. nie powinno być rozumiane w ten sposób, że w dotychczasowym stanie prawnym art. 448 k.c. nie mógł stanowić podstawy przyznania zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej. Takie stwierdzenie oznaczałoby, że chwila, w której zaszło zdarzenie będące źródłem szkody, decydująca - zgodnie z wyborem ustawodawcy - o możliwości zastosowania art. 446 § 4 k.c., rozstrzygałaby definitywnie o istnieniu lub braku istnienia uprawnienia do uzyskania zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią osoby bliskiej, bez względu na rodzaj tej krzywdy. Prowadziłoby to do radykalnego zróżnicowania sytuacji osób, które doznały krzywdy o podobnym charakterze, nawet w krótkich odstępach czasu, co jest trudne do zaakceptowania (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 9 stycznia 2014 r., I ACa 459/13, LEX nr 1416095).

Przyznać należy, iż dodanie § 4 do art. 446 k.c. początkowo wywołało wątpliwości odnośnie do relacji tego przepisu i art. 448 k.c. Wątpliwości te wyjaśnił jednak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 października 2010 r. III CZP 76/2010 (Biuletyn Sądu Najwyższego 2010/10, OSNC 2011/B poz. 42), w której uznał, że najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. Sąd Najwyższy wskazał, że art. 446 § 4 k.c. znajduje zastosowanie wyłącznie do sytuacji, w której czyn niedozwolony popełniony został po dniu 3 sierpnia 2008 r. Przepis ten nie uchylił art. 448 k.c., jego dodanie było natomiast wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie obowiązujących przed jego wejściem w życie przepisów. Stanowisko to spotkało się z aprobatą zarówno judykatury, jak i doktryny.

Sąd odwoławczy podziela pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2011 roku, III CZP 32/11 (LexPolonica nr 2576059), że śmierć osoby najbliższej powoduje naruszenie dobra osobistego osoby związanej emocjonalnie ze zmarłym. Oczywiście nie każdą więź rodzinną niejako automatycznie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych, lecz jedynie taką, której zerwanie powoduje ból, cierpienie, rodzi poczucie krzywdy. Osoba dochodząca roszczenia na podstawie art. 448 k.c. powinna zatem wykazać istnienie tego rodzaju więzi, stanowiącej jej dobro osobiste podlegające ochronie. Dodać należy, że wbrew twierdzeniom strony apelującej osoba dochodząca zadośćuczynienia za spowodowanie śmierci osoby najbliższej nie jest poszkodowana jedynie pośrednio. Nie może być kwestionowane, że ten sam czyn niedozwolony może wyrządzać krzywdę różnym osobom. Źródłem krzywdy jest zatem czyn niedozwolony, którego następstwem jest śmierć. Krzywdą wyrządzoną zmarłemu jest utrata życia, dla osób mu bliskich zaś jest to naruszenie dobra osobistego poprzez zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Również zatem osoba dochodząca ochrony na podstawie art. 448 k.c. może być poszkodowana bezpośrednio i dochodzić naprawienia własnej krzywdy, doznanej poprzez naruszenie jej własnego dobra osobistego.

Reasumując nowelizacja art. 446 k.c. polegająca na dodaniu § 4 nie pozbawia najbliższych członków rodziny zmarłego możliwości dochodzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. także w wypadku, gdy czyn niedozwolony popełniony został przed dniem 3 sierpnia 2008 r. W takiej sytuacji podstawę roszczenia stanowi art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.

Biorąc pod uwagę powyższe pierwszy ze sformułowanych przez skarżącego zarzutów należało uznać za bezzasadny.

Drugim zarzutem podniesionym przez stronę było naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 448 k.c. poprzez zasądzenie odsetek ustawowych od dnia 22 marca 2013 roku, a nie od dnia wyrokowania.

Stwierdzić należy, iż orzeczenie zasądające zadośćuczynienie za doznaną krzywdę ma charakter rozstrzygnięcia deklaratoryjnego, zaś zobowiązanie do zapłaty zadośćuczynienia jest zobowiązaniem z natury rzeczy bezterminowym, dlatego też przekształcenie go w zobowiązanie terminowe następuje stosownie do treści art. 455 k.c. (niezwłocznie) – w wyniku wezwania wierzyciela (pokrzywdzonego) skierowanego wobec dłużnika (podmiotu zobowiązanego do naprawienia szkody) do spełnienia świadczenia. Reguła ta w zakresie terminu spełnienia świadczenia doznaje modyfikacji w przypadku, gdy podmiotem zobowiązanym do naprawienia szkody jest zakład ubezpieczeń. Wówczas termin do spełnienia świadczenia wyznacza regulacja art. 14 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych wskazująca, że ubezpieczyciel obowiązany jest spełnić świadczenie w terminie trzydziestu dni, licząc od daty zgłoszenia szkody. Powódka zgłosiła stronie pozwanej powstanie szkody w dniu 19 lutego 2013 roku, a zatem trzydziestodniowy termin do spełnienia świadczenia upłynął w dniu 21 marca 2013 roku. Stąd odsetki należało liczyć od dnia następnego. Dodać należy, iż zasądzeniu odsetek od tego dnia nie stało na przeszkodzie to, że wysokość świadczenia była ostatecznie kształtowana przez Sąd. Przewidziana w art. 448 k.c. możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie zakłada bowiem dowolności ocen sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności, decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze. Przy czym istotnym i wymagającym podkreślenia jest to, że postępowanie dowodowe wykazało, że po dacie, od której Sąd Okręgowy zasądził odsetki nie nastąpiło żadne zdarzenie, które wpłynęłoby na zwiększenie krzywdy powódki.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy słusznie uznał, że w realiach niniejszej sprawy nie było podstaw do orzekania o odsetkach w zakresie zadośćuczynienia dopiero od dnia wyrokowania. W konsekwencji kolejny zarzut strony pozwanej również okazał się bezzasadny.

Z uwagi na to, że analiza zarzutów podniesionych przez stronę pozwaną doprowadziła do wniosku o ich bezzasadności, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd odwoławczy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. zasądając je od strony przegrywającej (ubezpieczyciela) na rzecz strony wygrywającej (powódki). Zasądzona kwota w wysokości 1 800 zł wynika z § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t. jedn. Dz. U. 2013, poz. 490 ze zm.). Wskazana kwota stanowi 75 % stawki minimalnej (2 400 zł), która z kolei została ustalona w oparciu o wartość przedmiotu zaskarżenia (50 000 zł).